

Martin Luther kunne ikke være blevet PEN-medlem

Anmeldelse af Knud Vilby

Hate Speech.
Fra hadetale til hadesyn,
Red: Rune Engelbreth Larsen,
Jens Lohmann og Klaus Slavensky.
 256 sider, kr. 250,-.
 Udgivet af dansk Pen og
 Informations Forlag.

Peter Lund Madsens P1-program "Hjerne-kassen" beskæftigede sig her i efteråret med begrebet fordomme, og herunder med (frit efter min hukommelse), at fordomme er en del af gruppens og artens forsvarsmekanisme. Det har altid været vigtigt at skelne mellem "dem og os", mellem hvem man skulle beskytte, og hvem man skulle beskytte sig imod.

Derfor har vi alle fordomme, men uanfægtede fordomme er et udtryk for dovenskab. Man må ustandselig forholde sig til sine egne fordomme og undersøge, om de har et reelt grundlag. Peter Lund Madsen havde blandt andet to begavede samtaler med handikappede om de fordomme, de oplever, og lidt om dem de selv har. Samtaler, der naturligvis viste, at fordomme meget ofte er baserede på manglende viden og forståelse og/eller angst for det, der er en lille smule anderledes. Den unge kvindelige kørestolsbruger fortalte om det næste niveau af omverdensreaktioner, som hun oplevede, når hun fortalte, at hun er lesbisk. Det var ret sjovt, og så alligevel ikke.

Hvis det er et udtryk for menneskelig dovenskab, når vi ikke anfægter vore fordomme, er "hadetale" til gengæld udtryk for en bevidst udnyttelse af denne dovenskab til at forstærke og pervertere fordommene og til at sætte dem ind i et system, der kan skabe en illusion om, at had og modvilje ikke bare skyldes fordomme, men kan forankres i noget der kan ligne objektive påvisninger og gøres stuerent ved at blive søgt gjort til mainstreamtænkning i et samfund eller en gruppe.

Enkelt personer og grupper kan systematisere hadetale og uddybningen af fordomme ved at udnytte yttringsfriheden i de samfund, der hylder denne frihed. Stater og regeringer kan – som eksempelvis Nazityskland – systematisere hadetale ved at udnytte et yttringsmonopol og hindre, at yttringsfriheden benyttes til at bekæmpe hadet og fordommene. Som altid har frie samfund det vanskeligt. De er nødt til i frihedens

navn at acceptere vide grænser for, hvad en kritisk opposition kan tillade sig.

Derfor er der en indbygget og uløselig konflikt mellem ytringsfrihed og hadetale. Forbud mod hadetale kan af regeringer bruges til at undertrykke ytringsfriheden. Og den autoritære regering, der frygter opposition og kritik, vil beskrive kritik som hadetale. Det minder på nogle punkter om antiterrorlovgivningen. Den er måske nødvendig, men den anvendes også til at knægte den legale opposition i mange samfund.

Så mange indledningsord for at sige, at jeg blandt andet af disse grunde synes, det er vigtigt, at Dansk PEN har udgivet en bog om hate speech/hadetale og hadesyn på Informations Forlag.

Desværre kan man ikke diskutere eller analysere disse begreber uden at ryge direkte ind i en betændt debat. Trykkefrihedsselskabet blev skabt, fordi islam-kritiske (hadefulde?) danske debattører søgte optagelse i Dansk PEN, og fordi PEN's bestyrelse ikke selv ville sige ja eller nej, men indbringe ansøgningen om optagelse for generalforsamlingen. Derfor står Trykkefrihedsselskabet i dag for den uindskrænkede frihed, mens PEN accepterer konflikten mellem begreberne. Nogle af ytringsfrihedsfundamentalisterne har da også ihærdigt søgt at nedgøre denne bog. Efter min opfattelse på en helt urimelig måde.

Bogens styrke er tvært i mod, at den anerkender hvor vanskeligt det er at navigere mellem hadetale og ytringsfrihed. Måske er det netop den anerkendelse, der har fået fundamentalisterne til at fnyse. Som anmelder skal jeg nævne, at jeg selv er medlem af Dansk PEN og har været det i mange år. Jeg har tillidshverv som revisor, men i den egenskab har jeg dog ikke beskæftiget mig med hadetemaet.

Punkt 3 i PEN's charter lyder: "Medlemmer af PEN bør til alle tider udøve, hvad de måtte have af indflydelse for at fremme god forståelse og gensidig respekt mellem nationerne. De forpligter sig til at gøre deres yderste for at fordrive race-, klasse- og nationalt had og til at kæmpe for idealet om en menneskehed, der lever i fred i én verden".

PEN er altså ikke bare en forkæmper for ytringsfrihed, men også en organisation med en mission for verden. Og der er givetvis dem, der vil finde denne mission naiv. Ikke desto mindre betyder det, at der stilles krav til kvalificering af ytringer. Martin Luther ville således ikke kunne blive medlem. Han skrev i 1543 "om jøderne og deres

løgne". Kaldte dem "giftige, bitre, hævngherrige, lum-ske, slanger, snigmordere og djævleyngel, som dolker og gør fortræd i hemmelighed, så længe de ikke kan gøre det åbenlyst". Og han foreslog, at man sætter ild til deres synagoger. Skyldig både i hadetale og i terrorisme. De agitatorer, der opfordrede til folkemordet i Rwanda, var også en slags kristne, og de ville kunne genkende argumentationen. I Rwanda blev den dog benyttet i forhold til en helt anden folkegruppe. Med effektiv hadetale kan man infamisere enhver gruppe.

Det er Rune Engelbreth Larsen, der bruger Luther-eksemplet i sin meget velresearchede artikel om "Paralleller mellem antisemitisk og antimuslimsk retorik". Og det er naturligvis en af de artikler, der har fået nogle af modstanderne op i det røde felt.

Denne bogs styrke er imidlertid, at den ikke slører, hvor vanskeligt det er at arbejde med hadetalebegrebet. Sydafrikanske Linda Gilfillan beskriver, hvordan apartheid-systemet nærmest var baseret på systematiseret og ideologiseret racistisk hadetale, men i dag handler det om, at ytringsfriheden også og netop på baggrund af apartheid er en skrøbelig størrelse. Hvor går grænsen mellem kritik og had? Hvad vil det sige, at kritik er uafrikansk? Må man sige "kaffir", og må man synge "Kill the Boer"?

Hadets sange og hademusikken er i øvrigt et særligt begreb, som Ole Reitov beskæftiger sig med. Netop i musikken er der mange eksempler på opfordringer til racehad. Det er ikke et problem, der er ved at blive mindre.

Både Niels Bjerre Poulsen "Det amerikanske paradoks" og Rikke Frank Jørgensen "Hadetale og ytringsfrihed i en internettid" beskæftiger sig også meget kvalificeret med modsætningen mellem begreberne, den svære grænsedragning og mulighederne for misbrug af forbud mod hadetale.

Vi er langt fra en situation, hvor "partiet", som hos George Orwell, dekretterer "Hadets uge" og to minutters dagligt had, som her citeret af Klaus Slavensky, men vi står midt i en situation, hvor partier, grupper og enkeltpersoner ustandselig lefler for og forstærker allerede eksisterende fordomme. De gør det, som led i et politisk spil og for hele tiden at få tydeliggjort afstanden mellem "dem og os". Hvad enten de andre er romaer, østarbejdere, muslimer, dovne-Roberter eller andre samfundsnassere.

Derfor synes jeg, at både bogen og debatten er central og vigtig. Den er uden nemme løsninger. Og det svarer jo meget godt til virkeligheden.